Год. II. У Бечу, у Среду 8. Юлія 1853. Число 11.

Световидъ излази два путъ у седмици Средомъ и Суботомъ. — Годишня му є цѣна 10. фор., на по године 5 фор., а на четвртъ године 2 фор. 30 кр. ср. — Цѣна є за Србію 52 кр. ср. годишнѣ; 26 на по год. или 13 кр. ср. на четвртъ год. више а за Влашку є више на четвртъ год. 28 кр. ср. збогъ скуплѣ поштарине.

СВЕТОВИДЪ.

Обявленія пріймаю се у свакомъ єзику. Одъ петитъ врсте плаћа се 1вый путъ 5 кр., 2ій путъ 4 кр., а 3ій путъ 3 кр. ср., поредъ штемпла одъ 10 кр. ср. — Новацъ пріима се и у банкама безъ аціо. — Учредничество налази се у Найбау, Рофераносокаку ч. 5 у II кату, врата 16.

23168

ЦЕНТРАЛНЫЙ ЛИСТЪ ЗА ПРОСВЕТУ, НОВОСТИ, ТРГОВИНУ И МОДУ.

ПРОМИШЛЕНѢ.

Земльо тужна жаловита, соперницо праве среће,
Нашто теби све што имашъ? Када ништа немашъ веће,
Нашто теби ласкателство и небесне армоніе?
Нашто видъ ти? нашто свѣтлостъ? кадъ одъ тога ништа ніе —
Сва створеня постояна, и што умомъ могу стићи,
И све оно што у миру Духомъ могу я обићи,
Све є сѣнка ништожности, коя уздихъ с' душомъ веже,
И найтаньи ноћни снови, неосѣтно кои бѣже. —
Духъ великій кога земля у вѣчности тобожъ пише,
Презрети те гордо мора, мора тражит' нешто више —
Представити неможе се за небесну горду душу,
Да би и снит' моћи хтѣла, камол' гледат' нашу тмушу,
Одъ могућства око какво, нашу землю и негледа,
Какови смо? кадъ достойни ми ніесмо ни погледа! —
Страшна яростъ да се ніе, на атому овомъ збила,
Створеня бы сваколика, силовніе и мислила —
У глибини и ништавству, неби вѣчно све пузило
Неби ништа, робскомъ душомъ, тако слѣпо ни славило.
У слабіимъ рієчима, кое подлость людска снажи,
Нема напой мнима душа, задовольства ту нетражи,
Изрази су наши кратки по ништовству нама дати,
Когъ природа ругомъ даде, да га печаль веће прати —
Двіе казни промисао бѣдномъ створу єдномъ дає,
Чудовиштемъ што га створи, людма за смѣхъ да остає —
Законъ неки тобожъ оће праве мисли да угуши,
Да слободу робству преда да угоди некой души. —
У дубини бистре воде найтаня се види длака,
Ка на небу плаветноме одъ облакахъ черта свака,
Тако умне людске силе чувствованя изразъ каже,
И дѣйствіе слабомоћно, што га с' срдцемъ ка' санъ слаже. —
Неможе се у преварамъ, никадъ наћи сласти праве,
Нит' у сану летећему постояне какве славе,
У облику ништавоме преставля се све то нами,
Очаянѣ ће постои, плачъ и яукъ, лелекъ самый —
Земля наша мати бѣде, лѣтопис' се вѣчный брои,
У своимъ нѣдру што мученя за човѣчій животъ гои,
Теченіе нашег' жића, тавне сѣнке собомъ носи,
А неможе побожносћу ништа болѣ да изпроси —
Залудъ робство ядне душе, одъ вѣкова коя тужи,
Слієпо є што є веже, ништа веће неизслужи —
Вѣчна пѣсма бы ће яукъ, за живота смртнихъ свієхъ,
Ни гробъ неће насъ опрати одъ несрећахъ землѣ тієхъ. —

Цетинѣ 13. Юнія 1853. *С. П. Ц.*

БУГАРСКА.

(Продуженѣ.)

2.

Софія, съ додашкомъ цѣлогъ предѣла Нишкогъ.

(По єдномъ извѣстію ц. к. Вице-Конзула отъ Матирт-а у Софіи.)

Нишкій предѣлъ имаде знаменитъ просторъ; онъ се протеже далеко преко Бугарске чакъ до Румеліе, и засѣца и одъ Албаніе єдну часть. Найманѣ рачуни се дужина одъ прилике 52, а ширина 46 сатій на коню. Граничи пакъ са Србіомъ, предѣломъ Видинскимъ, окружіемъ Филипополскимъ, Монастирскимъ, Шкоплянскимъ, Враніянскимъ и Кратовскимъ.

Нишъ сачинява сѣверно окружіе, одъ прилике трећу часть цѣлогъ предѣла; Нишкій срезъ садржава 160 села, у коима сами Христіяни обытаваю, а кућа одъ прилике 4000. Жительи се занимаю са земльодѣліемъ, особыто са скотоводствомъ, а износи се сафіянъ и свака врста кожа. Варошь Нишъ лежи на Нишави (Nissava); ту сѣди Паша, грчкій Епископъ, турскій Муфтія, Кадія и прочи чиновници, са обсадномъ войскомъ, коя одъ прилике 1600 людій износи. Подъ именомъ Naissus Нишъ є рођеня мѣсто Константина Великогъ, одъ Атиле буде разоренъ, а одъ Юстиніяна на ново сазиданъ. После различите ратне судбине утврди га Ахметъ III на ново, и тако налази се после освоєнія чрезъ последнѣгъ славногъ Ѣуприлића, подъ турскомъ владомъ. Као погранична варошь изгубіо є Нишъ важность свою знаменито; укрѣплѣнія прилично трошно изгледаю, топова притяжава много, али нема топція. Да нележи на главномъ друму измеѣъ Београда и Цариграда іоштъ бы дублѣ пала. Близость србске границе уздржава є іоштъ као трговачку варошь за шилянѣ еспапа у внутреньость Турске, а собствена трговина ограничена є на потребу, кою по веће части Београдъ намирує. Грци су найзнаменитіи трговци и шпедитери, међу ньима има ій неколико богаты. Нишъ притяжава 2000 христіянски, 500 турски и неколико чифутски кућа. Число жителя као да манѣ износи, него што Балби са 16,000 назначує. (Єдно 1848 г. изданоо земльоописно дѣло наводи 10,000, а єдно, кое є г. 1850 изишло, само 4000 жителя.) Нишъ брои 11 џамія, 1 цркву' єдно молиште чифутско, и доста рђаве школе овы послѣдователя.

Шаркей зове се срезъ, кой одъ прилике 200 села притяжава. Земля є врло плодна. Ту цвета земльодѣліе, винодѣліе, скотоводство и култура воћа. Варошь (бугарски названа Пиротъ) садржава 8000 жителя, имаде грчкогъ Епископа єдногъ, и одликує се нарочито лончарскимъ еспапомъ, кой се далеко продає, и врло знаменитимъ тканѣмъ ћилима. Будући да лежи на главномъ друму Цариградскомъ, то износи много путера и лоя. На годишньій вашаръ, кой се у почетку Септембера држи, и кой є єданъ одъ найзнаменитіи вашара, долазе силни трговци, кои ситну трговину воде.

Брковча главно є мѣсто среза равногъ имена, одъ прилике са 1300 кућа, одъ коій є число турски кућа претежніе. Оно лежи згодно на Коциномъ Балкану, и одликує се живостно првобытнимъ произвоѣенѣмъ, са скотоводствомъ, знаменитимъ винодѣліемъ, и простіомъ фабрикаціомъ ћилима, него што се у Шаркею налази. Брковча є савезно мѣсто за путове изъ свію околны срезова, кои туда до Дунава у Ломъ и Видинъ воде. Такоће и изъ внутреньости пролази сваке седмице пошта преко Брковче и Лома за Видинъ. Савъ тай срезъ имаде 6354 христіянски кућа и 114 села.

Лесковча лежи по веће части у Албаніи, и цвѣта понайвише одъ ужарски заната. Сваке седмице износе се 100 товара копопаца. Главно мѣсто числи скупа са срезомъ одъ прилике 6000 христіянски кућа. Узима се, да има 180 христіянски и 30 турски села.

Хурсумли, малый срезъ, у комъ се узима да има само 20 христіянски села са 150 кућа.

Єркипъ числи 60 христіянски села одъ прилике са 900 кућа.

Софія као окружіе (санцакъ) сачинява среднѣ парче Нишкогъ предѣла, имаде просторъ одъ прилике 22 сата дугачакъ, а 8 сатій широкъ. Софійскій срезъ числи 8110 христіянски кућа у 188 села. Ньина є величина врло различна, има ій одъ 6 — 7 кућа, а нѣка су знаменито отегла се. По правилу обытаваю у ньима сами Христіяни, а турске куће налазе се у главнимъ мѣстима, но оне само, изузимаюћи Софію, у врло маломъ числу. Жительи се занимаю понайвише са земльодѣліемъ и скотоводствомъ а природа ій подпомаже у тому врло добро. Софія лежи у красной

едной, плодной околици, али е врло мало обдѣлана. Путникъ кадъ дође изъ Ниша, види ће на десной страни према югоистоку величествено брдо Витошъ, 4200 стопа високо. У нѣму налазили су руде у злату прости селяни, кои незнаю рудокопство. На левой страни види ће путникъ величественый Кочинъ Балканъ, кой се 5100 стопа и више іоштъ, у висъ диже. Варошь се неможе добро да изузме, докъ се до нѣ недође. Она е сва одъ древне граће, кано и проче турске вароши, а за толике жителѣ врло тескобно построена. Сокаци су узани, нечисти, али ипакъ калдермисани. Куће су ружне, нити бране човека довольно одъ непогоде. Число жителя, кое земльописци различито назначую, може се на 30—35000 опредѣлити, тимъ више, што се при разпису пореза 14.000 Турака, 7000 Христіяна, и 6000 Чивута узимаю, премда се виће ньи одъ пописиваня крію. Варошь притяжава 40 цамія (6—7 само су развалине садъ) 8 црквій, и три чивутска молишта. Имаде и неколико основны училишта истогъ вѣроисповѣданія, али су врло рѣави. Налази се сатъ еданъ на торню, неколико купатила, међу коима едно, кое изванъ вароши лежи, гвожѣа и сумпора садржава, и на гласу е іоштъ одъ Римляна. Све ово, као и неки велики конаци одъ тврдогъ матеріала, налази се зануштено, и само што се ніе срушило. У Софіи сѣди Каймакамъ, грчкій Епископъ, Митрополитъ бугарскій, еданъ Муфтія, Мола и проче число чиновника. Жалость е што нема никаквогъ историчногъ споменика у оваквой вароши, коя е трипутъ име промѣньивала, (Сардика, Тріадица, Софія,) коя е у различити ратови тако различиту судбину преживила, и коя е іоштъ у трећемъ столѣтію цара родила. Ево има по столѣтія, одъ како Софія у обште здраво опада, особыто одъ како се Филипополь подиже стари жительи опоминю се іоштъ живостне трговине, када е владала, и како су конаци тако пуни гостію были, да су на бунарима више сатій люди чекати морали, докъ су воде добыти могли.

Радомиръ има 50 села и у обште 3600 кућа, главно мѣсто имаде 300 кућа, половина турски, половина христіянски. Садъ е година дана, одъ како ту постои една ракиційница, и една пивара.

Исланци има 19 села, међу ньима знаменита села као што е: *Тешевенъ* са 1000 кућа, Пирдопъ и Милкова са 600 кућа. Уобште налазе се у овомъ срезу найбогатія и найлепша села.

Бресникъ числи свега 1427 кућа у 67 села.

Окружіе *Самоковъ* заузима югоисточну часть Нишкогъ предѣла, и есть у многомъ смотренію важна. г. 1370 подъ Султаномъ Муратомъ одъ Лалашахина освоено, притяжава окружіе ово одъ прилике 18 сатій дужине, а 12 сатій ширине, дакле око 108 □ миля. Граничи са срезовима Софія, Радомиръ, Дубница, Раслукъ Пазарцикъ и Исланци, и врло е брдовитъ и пунъ шума. У главной планини Родопъ найвеће е брдо Рила Балканъ, а у средньой планини Гуцалъ, Слакуча, Лозна и Витошъ. Врхови Риле цѣле су године снегомъ покривени, и у самой снизи топи се онъ око конца Юнія. У шумама налазе се готове све врсте дрвета, кое у сѣверу расту, као: шмрека, растъ, буква, брестъ, ясенъ, ела, брезовина, яворъ, липа, различита маовина и различити грмови. Дудъ може такође да расти. Одъ дивльи зверова налазе се медведи, дивлѣ свинѣ, дивокозе, елени, срне у великомъ количеству, многи куряци, лисци, язавци, дивлѣ мачке, зецови и проча дивлячь, а пернате живине у изобилію. Изъ минералногъ царства имаде различны видова каменя: каменогъ сала, креча, сидре бѣлутка, иловаче, и више врста гемма, но будући да овай предѣлъ ніеданъ рударъ, колико е нама познато, знанствено испитао ніе, то се може рећи, да іоштъ имаде у земльи много блага изъ минералногъ царства. Одъ металла особыто, палази се много гвозденогъ песка и то врло богатогъ; кодъ Пусте Пасарелъ имаде и бакра. Чистогъ злата налазе се зрна при праню метала (Erzwaschen) али не много. Селяни продаю ій златодѣлцима.

Одъ рѣка вредно е навести 7 езера выше Баня-хаса на врху Родопа; Марицу, коя неколико сатій одъ Самокова изтиче, кодъ Филипополя пловномъ постае, кодъ Еноса у Архипелъ утиче и као воденый путъ турски внутреньи провинція, за Цариградъ врло бы важна быти могла, кадъ бы се мотрило на исправлянѣ нѣногъ течая, да се ушће нѣно пѣскомъ незагушуе. Осимъ Марице тече туда Искеръ, кой Бистрицу, Бокличу, и Паликарію прійма, и у Дунавъ се слива, Германъ кой утиче кодъ Дубнице у Карасу. У овима рѣкама припитомлѣна е пастрма и есетра.

Збогъ многи брда, коя Самоково окружаваю и коя у различитомъ правцу по нѣму се у висъ дижу, поднебіе е врло различно одъ оближньи срезова. Зима починѣ врло ранно, и трае до Мая, више путъ има снега у Юнію. Поднебіе е влажно, ладно и одвећъ якимъ вѣтровима изложено. Земльодѣліе изъ овогъ узрока врло е незнатно, зимный усѣвъ починѣ текъ у Септемберу, жетва трае до Новембера, гдикоя села коя леже на подножію или по долинама Родопъ планине, могу текъ по смрзнутомъ снегу оно мало усѣва, што добыяю, да овршу. У обште немогу се потребе жителя собственомъ жетвомъ да подмире, но оближньи плодни срезови накнађаваю довольно и неосетно, што онима оскудѣва. Баштена растѣнія сазрѣваю мѣсецъ дана доцніе, него у околици, међутимъ успѣва долиномъ дудъ, ланъ, конопля, (куделя) а и сама винова лоза, премда рѣдко, сазрева. Напротивъ су ливаде и пасишта врло травна. Число оваца и коза, кое пасу, може се за цѣло на 200.000 опредѣлити, такође е число бивола и теглеће марве збогъ многи фабрика врло знаменито. Коня нема много, сой е малый и неугледанъ, но подносе дуго и способни су за пенянѣ по планинама. Изятіе чини само село Цамурли, гди се кадъ кадъ прекрасни коньи налазе. У Самокову налази се више топли сумпорны купатила у Баняхасу, Банаширу, Белчину, Балкову, Дагбанаси, и Сули-Дервенти. Число жителя може одъ прилике 30000 износити, одъ чега найвише 5% Турака, Чивута и Цигана имаде. Прочи су Бугари, и ньіовъ е езикъ владаући. Главно заниманѣ ньіово састои се у праню метала и жеженю углѣвля, кое последнѣ фабрикама продаю. У Самокову постое 18 самокова и 75 топіоница.

Варошь Самоковъ лежи на подножію Рила. Она е столица Каймакама и прочи чиновника, и грчкогъ Епископа, имаде 12 цамія, 4 цркве, 1 синагогу, одъ прилике 8000 жителя и 2000 кућа. Постое такође турска и два бугарска училишта, едно купатило, и еданъ сатъ на торню. Лѣтн е положеніе вароши врло угодно, ербо пресѣцаю потоци и канали варошь, али зими е нездраво, и появлюю се многе болести. Тако се налазе све врсте запалѣнія, костоболѣ, водене болести, особыто отока. Мушкарци бегаю одъ рада, предаю се пићу, жене су напротивъ врло прилѣжне занимаући се съ преденѣмъ вуне и тканѣмъ. Пређу употреблюю на гайтане или праве одъ нѣ шаякъ и абу (просто сукню), кся за Албанію, Босну, и Србію здраво пролази. Осимъ тога добро стои ћурчійскій занатъ. Сваке године чини се 100.000 овчіи и козіи кожа, кое у Аустрію одлазе. Купи се много салепа (сапунике) и продае. У Самокову налазе се одъ части найбольи Техникери, што се иначе, у обште о Бугарима казати неможе. Има каменорезаца, кои су у станю, древномъ резаню подражавати, има найбольи грчки живописаца. У Румиліи, има приватна кньигопечатня, печатня за бакрорезе, кньиговезаца, ножара, колара и прочи рукодѣлаца.

Ихтиманъ са главнимъ мѣстомъ равногъ имена, лежећемъ на великомъ Цариградскомъ друму, срезъ одъ манѣгъ значеня Главно заниманѣ жителя састои се у паленю угля за фабрике у Самокову.

У Ихтиману и у селу Баня, кое одъ оногъ 8 сатій одстои, нала зе се фабрике за поташу одъ едногъ Аустріянца, има ето година дана већъ.

Снеполъ (Тринъ.) Срезъ свай раставлѣнъ е одъ Радомира и Софіе, ипакъ подлежи онъ, вальда зато што овдашня рая натерує се, да у рудокопняма турски великаша ради, къ овомъ окружію. Лежи на подножію Родопа и граничи са Радомиромъ, Бресникомъ Шаркеіомъ, Нишомъ, Лесковчомъ и Кистендиломъ. Земля е понайвнше брдовита, потоцима изпресецана, и слабо плодна. Пашинци су врло добри, зато е и скотоводство знаменито. Оно е главный ужитакъ жительства, може се одъ прилике 80.000 оваца узети, да ій има. Производи путеръ, сиръ и медъ. Изузимаући петъ турски фамилія, сви су жительи Турци, али тако су сиромшни, да едва порезъ плаћати могу. У овомъ срезу има каменитогъ углѣвля, али га неко па нитко. Главно мѣсто Тринъ, обычно е село. Къ овоме срезу принадлеже 54 села.

Дубница и Цума имаю толико свезе измеђъ себе, да ій овде заедно тимъ виће навести морамо, што су и административно саединѣни, и порезъ у Самоковъ плаћаю. Они граниче са Самоковомъ, Радомиромъ, Кистендиломъ, Меленикомъ, и Раслукомъ. Главна планина е и овде Родопъ, а найвеће брдо Рилъ. Знатніе воде есу: Германъ, кой извире выше Самокова саливаући се кодъ Бобошева у Карасу, почемъ е више потока у себе пріймио. Ри-

ласу, кой извире у Рила Балкану, и такође у Карасу утиче, найпосле Карасу, кой кодъ Цуме извире, и у Архипелъ у море утиче. Воде ове богате су у риби, а езера у пастрми. Земля ніе тако брдовита, као у Самокову, има манѣ горе, но исте врсте дрва и дивлячи. Плодна е житомъ сваке врсте, особыто производи много вина, воћа и дувана, и то е едино заниманѣ жителя. Пчеловодство могло бы се прилѣжніе обдѣлавати, дудъ расте истина добро, али ипакъ нема готово никаквогъ свилодѣлія. Ливада имаде довольно, скотоводство е богато к'о у Самокову. Одъ минералія познато е само гвожѣе, но и оно се неизраѣуе.

Дубница главно мѣсто подобногъ среза, лежи на теснацу среднѣ горе измеѣъ два брда, крозъ ню тече по среди Германъ потокъ. Варошь числи одъ прилике 2000 куѣа. више цамія, две цркве, 1 чивутско молиште, 1 бугарско и неколико турски училишта. Къ овоме срезу принадлеже 34 села.

Цума главно мѣсто подобногъ среза, лежи на подножію Родопа съ обе стране рѣке Риле, маня е али много пріятнія него Дубница. Вредно е споменути овдешнѣ минерално купатило; топла вода извире у толикой множини, да су несамо явни бунари, него и многе куѣе съ ньоме снабдѣвене. Сеянѣ дувана и трговина съ ньиме врло е знаменита. Цума шилѣ дуванъ среднѣ руке за Босну и Бугарску, а у новіе време и у заграничне землѣ, годишнѣ извози она више него 2,000.000 ока. Жительи су богатіи одъ Дубничана, и далеко изображеніи. Будуѣи да Цума дуванъ знаменито више сее, и сваке га године све више извози, то се е мѣсто здраво помогло. Жительи оставляю све више польодѣліе, да се могу веѣма са сеянѣмъ дувана занимати, а жито купую одъ сусѣдны жителя. Измеѣу 43 села, коя къ овомъ срезу принадлеже, одликуе се село *Рилъ* са 200 куѣа и еднимъ прославлѣнимъ монастиромъ, кой 4 сата далеко у планини лежи. Монастиръ храни повластну повелю, подписану собственомъ рукомъ бугарскимъ Кралѣмъ Іованомъ Шишманомъ, съ коіомъ ослобоѣава монастиръ одъ свакога данка. Тамошня библіотека садржи, као што се мисли, рукописе, кои іоштъ изближе промотрени нису.

Кистендилъ, четврто и последнѣ окружіе Нишкогъ еялета, кой сачинява югоисточну часть нѣгову, благословенъ е одъ природе са производима различитогъ вида. Као срезъ граничи Кистендилъ са Дубницомъ, Радомиромъ, Враньомъ, Ири Паланкомъ, Радовиѣемъ и Кочавомъ, лежи у средньой гори Родопа, слѣдовательно имаде шуме и пасишта довольно. Видови дрва, каменя и звѣрова они су исти, као у Самокову.

Найзнаменитія рѣка зове се Струма или Карасу, коя обилно рибе притяжава. Прочи потоци нису знаменити. Гвожѣе се находи на више мѣста, но израѣуе се само у Бошици. Срезъ овай притяжава особито многе сумпорите воде, па и сами бунари имаю мѣсто сладке воде сумпорну. Извори ньіови често су тако врели да се безъ напуштаня ладне воде у ньой купати неможе. Скотоводство врло е знаменито, ербо се христіяни тиме понайвише занимаю, купуюѣи стоку и продаваюѣи е, пошто е угое. Изузимаюѣи бакаларе и абаціе, трговина е по веѣой части у рукама Чивута. Жительи су Турци, Бугари, Чивути и Цигани. Први су богати, ербо су понайвише спаіе и земльодржци, а у новцу богата е само нѣколицина Чивута. Земля е плодна и производи сваку врсту жита, вино, добро воѣе, особито лубенице, дгунѣ, ябуке и некій видъ мирисавы ябука са семеномъ, кое у срцу звечи. Овай срезъ може одъ прилике 5000 христіянски куѣа имати, и раздѣлѣнъ е на три пододдѣленія: Крашите, Ово, и Піанца. Найотмѣніи села имаде 99 на брою.

Варошь Кистендилъ, одъ Траяна основана Улпіана, а подигнута Юстиніаномъ, коега и име изопачено носи, была е некадъ тако важна, да е г. 1371 Султанъ Муратъ самъ изъ Брусе на тай конацъ долазіо, да е отме одъ бугарскогъ краля Константина. Сада е здраво спала, и осимъ лепогъ положеня и плодны поля и башта, нема ништа више него неколико стары величествены купатила одъ камена, но и ови текъ што нису пропали. Она лежи у дужини одъ истока према западу, и заузима одъ прилике 25 минута дужине. Имаде око 10.000 жителя, меѣу коима врло богаты чивута, 13 цамія, едну цркву, едно молиште за Чивуте, и неколико рѣави училишта разногъ вѣроисповѣданія.

Меѣу струке заниманя, одъ чега жительи живе, принадлежи правлѣнѣ гайтана и пантльика.

Радовиѣъ, главно мѣсто овогъ среза на рѣки Радовиѣа, незнатно е, имаюѣи одъ прилике 1500 жителя.

Истипъ, главно мѣсто пвдобногъ среза, кое Тимурташъ г. 1382 меѣу освоеніяма нѣговима наводи, а садъ су яко опали, брои одъ прилике 5000 жителя, меѣу ньима неколико радина у мѣди.

При точніемъ испытиваню унутрашнѣгъ станя землѣ, на првый погледъ показуе се, да особену позорность данакъ заслужуе, и начинъ нѣговогъ пореза, ербо кадъ се тиме болѣ упознамо, изясни ћемо многа приключенія, и увидити, да е данакъ овай найвеѣа препона, што народно благостанѣ и свакій промицай ненапредуе. Истину рѣчій овы можда ће обяснити изближе претресанѣ данка, и начина нѣговогъ куплѣня. Главни су данци слѣдуюѣи:

а) *Арачь*, кой е іоштъ подъ Султаномъ Махмудомъ г. 1834 нл 15—30 и 60 піястера опредѣлѣнъ. Рая мора одъ 15. године, а кадъ кадъ и ранніе да плаѣа, ма бью онъ сиромашанъ пастиръ. Може се рѣчи, да се свуда 30 піястра одъ главе плаѣа, будуѣи да оно 60 піястра „тескере" зовоме, по правици на извѣстно число обштина одпада, кое ій далѣ на главе порезую.

б) *Вергія*, данакъ одъ имаовине. Величина нѣгова равна се по обичаю у различнимъ провинціяма измеѣъ 10—25%, може се дакле у посреднику на 17% опредѣлити.

в) *Десетакъ*, врло е теретанъ данакъ, ербо се узима одъ свакогъ првобитногъ производа и одъ марве безъ изятія, а узетъ е веѣъ у вергіи. Селянинъ мора дакле два путъ да плаѣа. Да бы се ово рачуномъ доказало, узе ћемо случай, да селянинъ куѣицу притяжава и башту у вредности одъ прилике . .

. . . . .	500	піястера
два вола	500	„
100 оваца	500	„
проче змелѣ и т. д.	300	„
совокупно	3000	„

то бы онъ оволико данка плаѣао:

а.) Арачъ	30	„
б.) Вергія 17½%	525	„
г.) Десетакъ одъ оваца (Байликъ)	170	„
осимъ тога десетакъ одъ свачега, што е сеяно, одъ купуса, боба, паприке, лука и пр. што му е за животъ нуждно, у новцу одъ прилике	125	„
Излази сумма	850	„

или 85 фр. ср. за селянина, коега е сво иманѣ едва на 300 фр прецѣнѣно.

Ако велика плодность землѣ и изобилно скотоводство, кое се на другомъ мѣсту тако еѳтино, тежко издржавати може, иплаѣанѣ толикогъ данка могуѣнимъ чини, ипакъ е начинъ скупляня нѣговогъ убиточанъ.

(Продуженѣ слѣдуе.)

ИЗВѢСТІЕ О ДѢЛАНЮ ИМПЕРАТ. АКАДЕМІЕ НАУКА ПО ОТДѢЛЕНІЮ РУССКОГЪ ЕЗИКА И СЛОВЕСНОСТИ ЗА 1852 ГОД.

(Са русскогъ у изводу изъ Ж. М. N. Пр. ч. LXXVIII. за Априлъ 1853.)

Прво мѣсто заузима окончанѣ „Опыта областнаго Велико русскаго Словаря."

Печатанѣ „Словаря Западнаго-Русскаго нарѣчія" коега е Учредникъ умрьо, продужило се до 1. Нов.

Тога ради умолѣнъ е С. П. *Микуцій*, да га продужи.

Особено вниманіе обраѣено е было отдѣленіемъ на израѣиванѣ плана новогъ изданія„ Словаря Русскогъ языка."

У теченію прва три мѣсеца г. 1852 окончало се печатанѣ „Опыта общесравнителной Грамматики Русскаго языка," издано отдѣленіемъ. Доживило е наскоро второ изданіе.

У течаю године 1852 занимало се отдѣленіе разсматранѣмъ „Памятниковъ и Образцевъ народнаго языка и Словесности."

Редовный Академикъ А. Х. *Востоковъ*, као зналацъ старо-славенскогъ езика, занимао се преко свега по порученію отдѣленія, разборомъ новы сачиненія по предмету славенске филологіе. У томъ смотренію принели су учени труди нѣгови безъ сумнѣ ползу, не само рускимъ читательма, него и прочимъ славенскимъ земляма. Судъ нѣговъ, свагда точанъ и вѣранъ, неоставля ни найманѣ недоразумѣнія. Тако показуе онъ свима испытательма славенске древности, путъ.

Професоръ Казанскога Университета В. И. Григоровнѣъ предложіо є отѣленію записке о найстаріимъ црквено-славенскимъ паметницима до XIV столѣтія. Онъ ій раздѣлює на глаголитске и Кирилове. Послѣднѣ раздѣлює онъ на шесть разреда, назначуюћи, по каквомъ основу онъ то раздѣленіє чини. Изъ седамъ паметника глаголитске писмености, найстаріимъ, по мнѣнію сачинителя, записцима, мораю се признати „Листови Графа Клоза," кои заключаваю у себи два Слова св. Јоанна златоустогъ, и єдно св. Епифанія. Изъ дванайстъ наметника Кириловы почитує онъ „Остромирово Евангеліє 1057 године. Критикъ нашъ ніє упустіо изъ вида ни єдно обстоятельство, да непокаже, како валя найпосле подобностю такове вопросе рѣшавати. Равнимъ оштроуміємъ изложіо є онъ мисли своє и ясно показао на концу разсмотренія „Хорватскогъ лѣтописа XII вѣка," напечатаногъ Иваномъ Кукулѣвићемъ Сакцинскимъ у Аркиву за югославенску исторію.

Изванредный Академикъ И. И. *Срезневскій* показивао є живо участіє у трудма отдѣленія. Собираюћи отдавно матеріяле за Словаръ свію славенски нарѣчія, видіо є у томъ, како се она представляю у народу, и како су была у старо време. У „Извѣстіяма" уступао є мѣсто примѣчаніямъ о дѣлателности учены западны Славена, извѣстно кодъ насъ у обште іоштъ мало познатимъ.

Кореспонденти Академіє по отдѣленію русскога єзика и словесности Н. И. *Гречь*, В. И. *Даль*, П. П. *Шафарикъ*, В. И. *Григоровићъ* и В. С. *Карацићъ*, показали су живо участіє у найглавніимъ досадашньимъ предпріятіяма отдѣленія, т. є при новомъ изданію академическогъ Словара. Изслѣдованія Шафарика, равно како и Проф. Григоровића, тичу се древностій славенске писмености, кое паметници важни су не само за филологію, но и за исторію распространенія христіянства међу Славенима. Писмо Карацића заключава у себи систему саставляня нѣговогъ Рѣчника, а што пише о способности собираня народны пословица, садржи найлюбопытніє подобности, наводи на множество новы мислій, и нова саображенія, каотелно предстоєћегъ намъ труда.

Оволико за насъ любопытства ради, да се упозіамо болѣ съ књижевнимъ пословима Русса, о коима врло рѣдко, и іоштъ рѣће поуздана извѣстія получити можемо. — *А. А.*

ТРГОВИНА.

Пытанѣ слободногъ пристаништа относително на Земунъ.

(Заключенѣ.)

Доказиванѣ Земунски трговаца, да трговина тамо и на долнѣмъ Дунаву опада, шта више пропада, нобіяю се очевидно прѣходима ћумручнимъ. Трговина у Турску и изъ Турске напротивъ є све већа.

Г. 1846 износила є вредность еспапа, кой є преко Турске у Аустрію унешенъ, 16.384.489 ф. плаћена царина одъ тога износила є 1.092.887 ф.) вредность еспапа, кой є у Турску изнешенъ 10.058.706 ф. (царина 27.957 ф.) КрозъАустрію пронешено є за Турску еспапа у вредности одъ 8.535.542 ф. а изъ Турске 3.455.216 ф.

Г. 1850 напротивъ износила є вредность еспапа, кой є преко Турске унешенъ 18.843.247 ф. (царина одъ тога 1.298.007 ф.) а вредность еспапа за Турску 11.898.888 ф. (царина 33.599 ф. у вредности одъ 9.614.101 ф.) изъ Турске пакъ у вредности одъ 2.963.584 ф.

По записницима Земунске главне армице, случило се г. $185^1/_2$ више записа у смотренію увоза, извоза и провоза, него г. $18^{49}/_{50}$ — 1851; равнимъ начиномъ была є знаменита већа множина пролазногъ еспапа прве године при ономъ ћумруку смѣштена, него у обе предидуће године. Узрокъ, што се тамо за изношенѣ садъ манѣ еспапа смештеногъ налази, лежи просто у томъ, што се садъ у Бечу савъ еспапъ, кой є за Турску опредѣлѣнъ, одъ чиновника тако одправля, да Земуну само печате поскидати остає. Кодъ главне армице у Бечу умножила се є провозна царина г. $185^1/_2$ са 22.730 ф. а извозна царина са 12.277 ф. према прећашньой години.

У томе, и у той околности, што су одъ 1. Февруара 1852 г. до Октобера 1852 у смислу нове ћумручне тарифе ћумруци у обште манѣ ставлѣни, налази се обясненѣ, зашто є Земунска, главна армица за год. $185^1/_2$ маньій приходъ царине назначила, а тимъ доказує се, не да опада трговина съ Турскомъ, него да є прешла само у другій правацъ званичногъ чинодѣйствованя.

У обште несме се превидити, да поправлѣна разновидна средства преношеня на Дунаву сва мѣста за одмаранѣ и сва стовариштa трговине према истоку побіяю, и излишна ій чине, и да се шилянѣ изъ внутреньости царства и крозъ царство, све брже безъ дангубеня къ заграничной земльи спѣши. Надежде, по коима се полза очекує, кадъ аустрійски фабриканти производе своє у Земунъ на продаю пошлю, да ће онда трговци оближньи подунавски Княжества и изъ источни прочи земаля тамо долазити, да намире потребе ньове у Земунскомъ слободномъ пристаништу, тежко ће макаръ у каквимъ околностима, у дѣйство привести. Но да се одъ части и приведу у дѣйство, то бы Земунъ быо само вашарско мѣсто промѣньиваня *шуђи* капитала, а Земунъ бы посредствено ползу у толико само имао, колико бы странци трошили, и. т. д. єрбо Земунски трговци нису у станю, аустрійско — источной трговини са собственимъ капиталомъ постояну точку наслона дати. Кадъ бы изчекиваный обртай у маломъ са смештенимъ еспапомъ заиста у интересу трговачкогъ света лежао, онда неувиђамо, зашто се ніє већъ досадъ появіо, особыто одъ како є мацарска ћумручна линія пала, єрбо садъ несмета аустрійскомъ фабриканту ништа, еспапъ свой у Земунъ шиляти, и настоявати, да се одатле продає. Фабриканти наши могу тамо на истый начинъ као и на свакомъ другомъ мѣсту, са еспапомъ своимъ разполагати, а страный трговацъ ніє такође ничимъ ограниченъ, доћи у Земунъ, да потребный еспапъ купує.

Ако бы домаћій фабрикантъ еспапъ свой морао у єдно одъ подунавски слободны пристаништа да носи, то бы се онъ према странцима у штети налазіо, у толико, у колико бы напредъ излазну царину платити морао, а небы тако лако еспапъ свой, па и онда бы съ губиткомъ у новцу, повратити могао. Страный трговацъ или фабрикантъ напротивъ, дошао бы безъ икакве муке у слободно пристаниште, оставляюћи купцима бригу, нека они испуне ћумручие прописе и царине плате, како знаду, имаюћи при томъ и ту ползу, што еспапъ свой опетъ натрагъ безъ икакве препоне однети могу. Слободно пристаниште подпомагало бы само стране, особыто енглезске трговце, а зна се изъ искуства, гди се годъ британска трговачка шпекулація угньизди, да потайна трговина за ньомъ узастопце долази. Изъ свію овы узрока, пресудише све позване власти, као што су: Земунска главна армица, окружна дирекція финанціє у Новомъ Саду, земальска Дирекція финанціє у Тамишграду, Попечительство трговине, и пр. противъ Земунскогъ слободногъ пристаништа. У истини, кадъ бы се ово дозволило, подраньивале бы се само тужбе домаћи фабриканта, да се потайна трговина са заграничнимъ еспапомъ подпомаже, а да домаће прилѣжаніє у занатима штете трпи. Земунъ небы се начимъ користіо, а сметало бы великой, непремѣнной тежньи царскогъ правителства, да се саедини Аустрія са нѣмачкимъ ћумручнимъ саюзомъ, те да іоштъ неуклони постоєће препоне. У нѣмачкомъ ћумручномъ саюзу употреблява се одавно као основоположеніє, да се колико є можно недопуштаю слободна пристаништа и изключенія одъ царине, у колико се на читаве предѣле, вароши, и пристаништа односе, осимъ ако ій є сама природа одъ ћумручне линіє одцѣпила, напротивъ да се већма изобрази тако названа система стовареня (Entrepot System) са слободнимъ смештанѣмъ у магацине, о чему се истомъ у Берлинской конференціи збогъ саюза ћумрука обширни преговори чине. У томе смислу было є ц.к. Попечительство трговине наклонѣно, да се такви магацини за еспапе у Земуну заведу, было на рачунъ правителства, или землѣ нл' обштине, съ призреніємъ на географично — топографично положеніє вароши, небы ли се трговачка знаменитость нѣна узвысила, препоручити, и одъ државе помоћь захтевати. Али као што су поискана мнѣнія доставила, за садъ ніє ни заведенѣ таквы магацина за Земунъ нуждно, єрбо су постоєћи магацини за досадашню трговину довольни, и као што треба. Осимъ тога дозволѣно ће быти раздѣльиванѣ денькова и прочи сандука у званичнимъ магацинима по потребн правца, куда се еспапъ захтева, и по новомъ завести се имаюћемъ начину ћумручногъ одправляня. *)

ГЛАСНИКЪ. 3 — 4

ЈОВАНЪ ШАХИНГЕРЪ,

грађанскій столаръ;

препоручує се у са свакомъ врстомъ помодногъ и отличногъ намѣштая одъ *ораовогъ, трешньовогъ, ясеновогъ, растовогъ* и *чамовогъ* дрвета по найумѣренніой цѣни.

Велике и мале наручбине быт' ћеду точно намирене. При одправляню у провинціє особыто ће се пазити на добро справлянѣ и шилянѣ.

Стовариште налази се у Бечу у предградію *Шишелбергъ, у широкой улици* ч. 18, кодъ *дивлѣгъ человека.*

Будуће да подписаный велико количество готовогъ еспапа у свакомъ виду горнѣ сорте дрвета преправно држи, и већъ є у найдалѣ провинціє еспапъ свой у велико продавао и шилао, то се препоручує онъ особыто (п. т.) купцима изъ *югославенски* предѣла, и нада се, да ће сваку, макаръ какву наручбину у дѣйство привести, и свакога на задовольство намирити.

---

*) Изъ свега досадашнѣгъ можемо по непресудномъ мнѣнію ту науку извести, да србски трговци оддсадъ валя да се више са трговачкомъ политикомъ, а не са „Омеръ Пашомъ у Спужу" занимаю, да заводе трговачке и техническе школе, или у постоєће да дѣцу свою ишлю, да сами почну доле подизати мале фабрике, кое єфтиніимъ еспапомъ са горньимъ фабрикама надтицати се могу, єдномъ рѣчи: да умнимъ и новчаннимъ капиталомъ богатство завичая ньовогъ на свою ползу употребе, докъ имъ на прагъ недоће разумніи инноплеменикъ, пакъ ето ти пропасти свима трговцима и занатліяма, ненапредуюћи съ духомъ времена! Ето ти ій занста у спужу! *Учредникъ.*

Учредникъ и издаватель Александеръ Андрићъ. — Тискомъ Єрменскогъ монастира.